

Handläggare
Chloé Johnsson
Telefon: 08-508 010 93

Till
Järva stadsdelsnämnd

Förslag till ny avfallsplan för Stockholms kommun

Svar på remiss från avfallsnämnden diarienummer 24NM4

Förvaltningens förslag till beslut

1. Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till Stockholm vatten och avfall som svar på remissen.
2. Järvas stadsdelsnämnd beslutar om omedelbar justering.

Sammanfattning

Avfallsnämnden har remitterat förslag om ny avfallsplan för Stockholm, som ska gälla under perioden 2025-2030, till Järva stadsdelsnämnd för yttrande. Avfallsplanen är i stort en revidering av nuvarande avfallsplan.

Planen har fyra huvudmål som bryts ned till mer detaljerade delmål och varje delmål har ett antal åtgärder som stadens förvaltningar och bolag ansvarar för att utföra för att uppnå målen. Järva stadsdelsnämnd har huvudansvar för genomförandet av en åtgärd och bidragande aktör för tio åtgärder. Sju åtgärder omfattar alla nämnder och bolagsstyrelser. Förvaltningen är positiv till förslaget om Avfallsplan för Stockholm 2025-2030 och dess innehåll. Förvaltningen anser att det är en bra och framåtsträvande avfallsplan med skärpta krav på till exempel cirkulär ekonomi, matsvinn och minskad resursanvändning.

Bakgrund

Stadsdelsnämnden har erhållit en remiss med förslag till Avfallsplan för Stockholm 2025-2030 från avfallsnämnden. Förslaget har förutom till Järva stadsdelsnämnd skickats till övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, stadens bolag samt till grannkommuner och en rad berörda organisationer. Yttrandet ska vara tillhandahållet hos Stockholm vatten och avfall den 19 april 2024, men Järva stadsdelsnämnd har beviljats anstånd till att inkomma med remissvar den 26 april 2026.

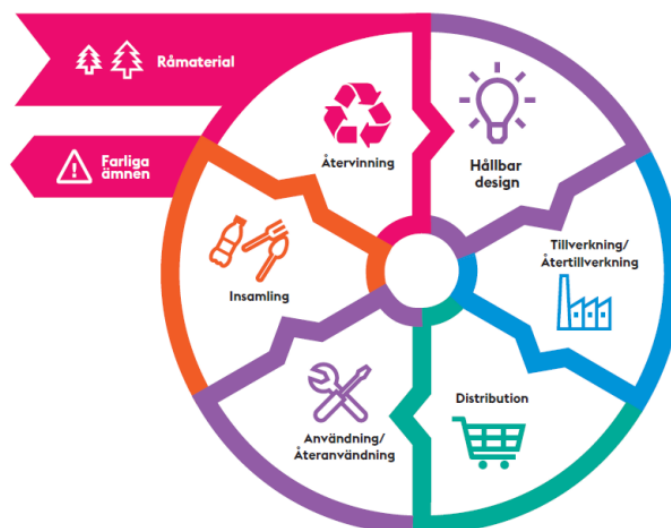
Ärendet

Enligt miljöbalken ska alla kommuner ha en avfallsplan som omfattar samtliga avfallsslag och vilka åtgärder som behövs för att hantera avfallet på ett miljö- och resursmässigt lämpligt sätt. Syftet med avfallsplanen är att redovisa de mål och åtgärder som kommunen långsiktigt planerar för, så att avfallets mängd och farlighet kan minska. Avfallsplanen ska också innehålla uppgifter om allt avfall som uppkommer inom kommunen samt åtgärder för att förebygga avfall. Enligt förslaget är de fyra huvudmålen från föregående planperiod kvar, och en förändring jämfört med tidigare är att planperioden har utökats från tidigare fyra till sex år. Grunden för avfallsplanen finns i de globala målen i Agenda 2030, de nationella miljömålen samt har koppling till flera av stadens styrdokument såsom Stockholms stads miljöprogram 2020-2023 och Klimathandlingsplan 2020-2023.

Från EU:s avfallshierarki till en cirkulär konsumtionsmodell

Det högst prioriterade steget i s.k. EU:s avfallstrappa är att förebygga avfall, vilket handlar om att minska både mängden avfall och avfallets farlighet. De nästa stegen handlar om återanvändning, materialåtervinning, energiåtervinning och deponering.

Avfallsplanen för Stockholm 2025-2030 tillsammans med stadens miljöprogram och klimathandlingsplan siktar mot en modell med cirkulära flöden, där material och näringsämnen stannar kvar i cirkulära flöden så länge som möjligt till skillnad från i en linjär ekonomi där återanvändning och återvinning är begränsade.

Figur 1. Exempel på en cirkulär konsumtionsmodell

För att uppnå cirkulära flöden är inköp och upphandling viktiga verktyg för staden genom att bl.a. ställa hållbarhetskrav och stödja andrahandsmarknaden. Prioriterade flöden i stadens cirkulära omställning är:

- Möbler och inventarier
- Plast
- Livsmedel
- Batterier och fordon
- Bygg- och anläggningsmaterial
- Textil
- Energi
- Vatten
- Elektronik och IT-utrustning

Nya bestämmelser i förpackningsförordningen

Inom förpackningsförordningen finns det nya bestämmelser som påverkar stadsdelsnämnderna på olika sätt:

- Sedan 2024 ansvarar kommunen för insamling av förpackningar från hushåll samt verksamheter som har avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll eller som har anmält att verksamheten vill ha kommunal insamling.
- Från 2026 ansvarar kommunen för samla in förpackningar vid populära platser som torg, parker och andra ytor där större mängder förpackningsavfall kan antas uppstå.
- Från 2027 ska fastighetsnära insamling vara införd för alla hushåll samt verksamheter som har avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll.

I övrigt behöver stadens verksamheter bidra med ökad utsortering och insamling av förpackningar, särskilt plast. I detta arbete ingår kunskapshöjande åtgärder, översyn av sorteringsmöjligheter och framtagande av statistik över utsorterade mängder avfall.

Mål, aktiviteter och indikatorer

De mål och delmål i förslaget som bedöms vara mest relevanta för Järva stadsdelsnämnd är följande:

1. Avfall från boende och verksamma i staden ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt
 - 1.1 Den totala mängden avfall ska minska
 - 1.2 En större andel av avfallet ska återanvändas samt materialåtervinnas
 - 1.4 Matsvinnet ska minska och det livsmedelsavfall som ändå uppkommer ska nyttiggöras genom biologisk behandling
 - 1.6 Mängden textilavfall ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt
 - 1.7 Mängden plastavfall ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt
2. Nedskräpningen i staden ska minska
 - 2.1 Nedskräpningen i stadsmiljön ska minska
3. Avfallshanteringen ska anpassas till människan
 - 3.1 Systemen för avfallshantering ska vara enkla, ha god tillgänglighet och vara trygga att använda

4. Avfallshantering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering
- 4.3 Publika system för återbruk och hantering av avfall ska kunna etableras på kommunal mark

Totalt är det 18 åtgärder som ska genomföras under planperioden där stadsdelsnämnderna har ett ansvar: sju åtgärder omfattar alla nämnder och bolagsstyrelser, tio åtgärder där stadsdelsnämnderna är bidragande aktörer och en åtgärd där stadsdelsnämnderna har huvudansvar. Nedan redovisas de åtgärder som berör stadsdelsnämnden:

Delmål	Åtgärd	SDNs ansvar
1.1	Anställda i staden ska informeras om avfallsförebyggande och sortering av avfall på arbetsplatsen	Bidragande aktör (Alla nämnder och bolagsstyrelser)
1.1	Genomföra kompetenshöjande insatser inom cirkulär upphandling för stadens upphandlare och avtalsförvaltare	Bidragande aktör (Alla nämnder och bolagsstyrelser)
1.1	Ta fram och fastställa en handlingsplan för arbetet med att förebygga avfall och öka sorteringen av det avfall som uppkommer	Bidragande aktör (Alla nämnder och bolagsstyrelser)
1.2	Kommunikativa insatser för källsortering på populära platser (källsorterade skräpkorgar)	Bidragande aktör
1.2	Utveckla möjligheten till återanvändning och avfallssortering i stadens egna verksamheter	Bidragande aktör (Alla nämnder och bolagsstyrelser)
1.4	Säkerställa fortsatt införande av utsortering av matavfall i stadens verksamheter	Bidragande aktör (Alla nämnder och bolagsstyrelser)
1.4	Genomföra åtgärder för att minska matsvinnet samt följa upp med årlig mätning. Respektive verksamhet redovisar vidtagna åtgärder samt utvärderar effekter av dessa (<i>Åtgärden återfinns även i stadens klimathandlingsplan 2024-2030 och miljöprogram 2024-2030</i>)	Huvudansvarig
1.6	Förebygga uppkomsten av textilavfall från arbetskläder genom att använda cirkulära tjänster som lånegarderob, reparation och övriga tjänster som förlänger livslängden på textil	Huvudansvarig (Alla nämnder och bolagsstyrelser)
1.7	Minska användningen av förbrukningsprodukter i plast inom stadens egna verksamheter	Bidragande aktör (Alla nämnder och bolagsstyrelser)
1.7	Etablera systematiskt arbete för att minska användning av förbrukningsartiklar i plast och öka utsortering av verksamhetsavfall (inkl. plastförpackningar) i stadens verksamheter (<i>Åtgärden återfinns</i>	Bidragande aktör

	<i>även i stadens klimathandlingsplan 2024-2030)</i>	
1.7	Samverka med civilsamhälle, invånare och näringsliv för minskad användning av plast samt ökad återanvändning och materialåtervinning av plast <i>(Åtgärden återfinns även i stadens klimathandlingsplan 2024-2030)</i>	Bidragande aktör
2.1	Uppställning av högkapacitetslösningar vid välbesökta platser under sommaren	Bidragande aktör
2.1	Verka för platssamverkan med berörda aktörer såsom näringsidkare, bostadsbolag och centrumägare i syfte att minska nedskräpningen	Bidragande aktör
2.1	Införa nationellt skyltsystem på skräpkorgar	Bidragande aktör
2.1	Arbeta systematiskt med kommunikation, nudging och andra insatser för att påverka och förbättra beteenden kopplat till nedskräpning	Bidragande aktör
2.2	Välja skräpkorgar som är tätslutande i sjönära lägen	Bidragande aktör
3.1	Etablera källsortering på populära platser (skräpkorgar)	Bidragande aktör
4.3	Ta fram förslag på lämpliga ytor inom staden som kan användas för insamling av förpackningsavfall på allmän plats	Bidragande aktör

De föreslagna indikatorer som stadsdelsnämnderna berörs särskilt av är följande:

- Beställda förbrukningsartiklar i plast av stadens egna verksamheter (kg alt ton)
- Genomsnittligt antal skräpföremål per 10 kvm (antal), från årliga skräpmätningar som genomförs i *minst* tre stadsdelar
- Andelen stockholmare som är mycket eller ganska nöjda med skötsel och städning av parker och naturområden (%), från stadens medborgarenkät
- Nöjdhet med hur rent och snyggt det är vid återvinningsstationerna (%), från SVOAs kundundersökning

Vissa av planens åtgärdsförslag kan innebära ökade kostnader för både staden, fastighetsägare och andra aktörer jämfört med idag.

Genomförande och uppföljning

Delmål och åtgärder bör i möjligaste mån arbetas in i respektive organisations verksamhetsplan och följas upp i verksamhetsberättelsen. För att bedöma hur arbetet går med att nå planens mål behöver kontinuerliga uppföljningar göras under

planperioden. På så sätt finns det möjlighet att i ett tidigt skede se om förstärka resurser eller ett annorlunda arbetssätt krävs inom något område. Avfallsnämnden har det övergripande ansvaret för uppföljning av avfallsplanen.

Under 2028 ska en mer omfattande halvtidsuppföljning genomföras för att säkerställa att staden är på rätt väg för att nå målen 2030 och i samband med detta aktualiseras delmål och åtgärder.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom administrativa avdelningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Järva stadsdelsförvaltning ställer sig positiv till förslaget om Avfallsplan för Stockholm 2025-2030 och dess innehåll.

Förvaltningen berörs framförallt av de åtgärder som avser stadsmiljöfrågor kopplat till renhållning och att erbjuda park- och grönområden som upplevs som rena, välskötta, trygga och tillgängliga. Förvaltningens samtliga verksamheter, exempelvis förskola och äldreomsorg, berörs av åtgärder såsom att minimera matsvinn, minska sin användning av engångsartiklar, verka för återbruk och källsortera, särskilt separat insamling av matavfall till biologisk behandling.

Förvaltningen välkomnar kopplingen av avfallsplanen till andra styrdokument såsom stadens kommande miljöprogram 2024-2030 och kommande klimathandlingsplan 2024-2030, då det skapar en bra helhet och gör det enklare att arbeta in delmål och åtgärder i nämndens verksamhetsplan. Förvaltningen föreslår att även mål och åtgärder på samma tydliga sätt kan kopplas till, utöver miljöprogram och klimathandlingsplan, stadens övriga styrdokument så som till exempel handlingsplan för hållbar plastanvändning. Fördelen med att förtydliga kopplingar till fler styrdokument är att det blir lättare för förvaltningen att identifiera synergieffekter att fokusera på utifrån flera målsättningar.

Flera åtgärder i avfallsplanen är grundade i upphandlings- och inköpsfrågor för att initialt motverka uppkomst av avfall. Upphandlande verksamheter kan driva mot hållbarhetsmål genom exempelvis krav på reduktion av engångsartiklar, bättre livslängd eller reparerbarhet för produkter. Förvaltningen välkomnar åtgärden om att genomföra kompetenshöjande insatser inom cirkulär upphandling för stadens upphandlare och avtalsförvaltare.

Genom bättre inköpsval och ändrade arbetssätt kan uppkomsten av avfall förhindras eller minskas. Verksamheterna i Järva arbetar redan aktivt i denna riktning, t.ex. vård- och omsorgsboenden har

ersatt engångsförbrukningsartiklar såsom hygienunderlägg mot tvättbara flergångsunderlägg och förskolorna använder glas och porslin i stället för engångsalternativ. Genom att tilldela ytterligare resurser för att vidareutveckla konceptet för 'hållbar äldreomsorg' inom samtliga verksamheter kan förvaltningen dra nytta av dess framgångar för att förbättra både förskolans och socialtjänstens verksamheter. Förvaltningen efterfrågar fler enkla och tydliga tipslistor som underlättar inköparnas arbete med att hitta bra alternativ.

Förvaltningen ställer sig frågande till förslaget om indikator 'beställda förbrukningsartiklar i plast av stadens egna verksamheter'. Förvaltningen ser svårigheter i att införa en förvaltningsövergripande indikator som skulle inrymma många olika typer av verksamheter och förbrukningsartiklar. Vidare ser förvaltningen svårigheter i att kvantifiera vad en "rimlig" användning av en specifik produkt är, samt vad en rimlig minskning av användning blir i så fall.

Förvaltningen ställer sig positiv till arbetet framåt med matsvinn samt att aktiviteten är formulerad så att fokus flyttas från att genomföra matsvinnsmätningar till att genomföra matsvinnsminskande åtgärder och redovisa vidtagna åtgärder samt utvärdera effekter av dessa. Förvaltningen anser dock att staden behöver ta ett samlat grepp i arbetet med matsvinnsmätningar och minskning av matsvinn. Staden behöver centralt ta fram en processbeskrivning i hur matsvinnsmätningar ska genomföras och följas upp, så att stadens verksamheter mäter samma sak och på samma sätt så att resultaten är jämförbara. Vidare behöver kommunikations- och utbildningsmaterial tas fram centralt om matsvinn och arbetet med att minska matsvinn som riktar sig mot kökspersonal, förskolepedagoger och övrig berörd personal som förvaltningen sedan därefter kan bidra med att sprida i lokala informationskanaler.

Alla verksamheter inom förvaltningen har i dagsläget inte möjlighet till källsortering och insamling av olika avfallsfraktioner. Detta förekommer på både kommunala och privata fastighetsbolag där förutsättningar för en säker källsortering är dåliga oftast på grund av platsbrist. Fastighetsägarna ansvarar för att möjliggöra avfallsinsamling genom att bl.a. hänvisa till ett lämpligt utrymme. Förvaltningen föreslår att staden utreder de brister i implementeringen av lagkrav gällande källsortering i stadens egna fastighetsbestånd och det är fördelaktigt att staden tar fram innovativa lösningar som möjliggör källsortering i verksamheter där insamlingen av avfall försvåras av platsbrist. Vidare ser förvaltningen ett behov av att tydliggöra ansvarsfördelning mellan

SVOA och miljöförvaltningen kring källsorteringsfrågan. Förvaltningen ser gärna att staden skapar ett centralt stöd som har i uppdrag att stödja förvaltningar och verksamheter i praktiska frågor kopplade till källsortering, speciellt i arbetet med att utveckla innovativa lösningar för källsortering. Att kommunicera tydligare med både verksamheter och invånare om hanteringen av avfall, processerna för avfallshantering och regelbundna uppföljningar, både från staden och till invånarna, skulle dessutom kunna främja förändrat beteende och öka motivationen.

I planen finns det begränsad information om hanteringen av farligt avfall, samtidigt som det är utmanande att följa de nationella lagstiftningarna och rutinerna inom området. Det är viktigt att rutinerna för hantering av farligt avfall tillämpas enhetligt för alla typer av verksamheter, oavsett om det handlar om en verksamhet som hanterar stora volymer av mycket giftiga kemikalier eller små volymer av mindre giftiga kemikalier. Detta gör det svårt att tillämpa samma hantering på mindre verksamheter, såsom de flesta av förvaltningens verksamheter som hanterar miljöfarligt avfall i väldigt liten utsträckning. Det är nödvändigt att SVOA och Miljöförvaltningen utreder hur stadsdelsförvaltningarna ska hantera farligt avfall enligt de krav och rutiner som gäller för deras verksamheter.

Stadens utökade ansvar för insamlingen av förpackningsavfall på allmän plats kommer att innebära kostnader för staden som helhet, även för stadsdelsförvaltningarna. Förvaltningen anser att i och med att detta är ett lagkrav så är det önskvärt och fördelaktigt att budgetera medel till utvecklingen av källsortering på allmän plats för att nå lagkravet. Dessutom inväntar förvaltningen att ett stadsövergripande strategiskt beslut tas kring hur tömning och transporter till och från dessa kärl ska genomföras och anser att det är önskvärt att en centralt upphandlad leverantör tillhandahåller lösningar för källsortering och samtidigt bistår med insamling och underhåll av källsorteringskärl på parker och torg på ett effektivt sätt. Det är av vikt att källsorteringsfraktioner samt tillhörande skyltar är enhetliga i hela staden oavsett var medborgarna vill källsortera. Förvaltningen vill betona vikten av en samordnande funktion inom staden som hanterar kampanjer och kommunikations- och informationsinsatser som förvaltningar därefter kan bidra med att sprida i lokala informationskanaler.

Förvaltningen vill se en stärkt samverkan inom staden vid anordnandet av mindre och större events i syftet att underlätta och möjliggöra för tillfällig källsortering. I dagsläget behöver förvaltningarna hitta på egna lösningar, därför föreslår förvaltningen att ett centralt koncept för källsortering vid events tas fram av t.ex.

SVOA. Konceptet bör vara enkelt och enhetligt och kan ta formen av en källsorteringsmodul som förvaltningarna och bolag kan hyra in vid behov. Events som staden själv anordnar är dessutom en kommunikativ arena gentemot medborgarna där staden bör ta tillvara på möjligheten att föregå med gott exempel. I sådana forum ska staden minimera användningen av engångsplastartiklar (t.ex. möjliggöra kranvatten i stället för flaskvatten) samt förse med möjlighet till källsortering.

Med utgångspunkt i Agenda 2030 och behovet av att använda och utveckla arbetssätt som integrerar olika hållbarhetsdimensioner (ekologiskt, socialt, ekonomiskt), liksom det kommande målet i stadens miljöstyrdokument om rättvis klimatomställning, ser förvaltningen hur ett jämlikhetsperspektiv skulle kunna förtydligas i avfallsplanen. Detta för att synliggöra hur ojämlikhet och socioekonomiska skillnader i staden skapar olika avfallsflöden, olika förutsättningar att hantera avfall och olika behov sett till avfallshantering som kräver både generella och anpassade satsningar. Därtill skulle planen i större utsträckning kunna synliggöra hur stadens och stockholmarnas medverkan till avfallsflödet påverkas av kön och ålder. Förvaltningen saknar även en jämställdhets- och barnrättsanalys av avfallsplanen som beaktar hur planen kommer att påverka stockholmare utifrån kön, ålder och socioekonomi.

Victoria Callenmark
Stadsdelsdirektör
Järva stadsdelsförvaltning

Jonas Eliasson
Avdelningschef
Järva stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Avfallsplan för Stockholm 2025-2030
2. Sammanställning av alla åtgärder och ansvariga
3. Avfallshanteringen i Stockholms stad
4. Anläggningar för återvinning och bortskaffande av avfall i Stockholms stad
5. Uppgifter om nedlagda deponier i Stockholms stad
6. Halvtidsuppföljning Avfall för Stockholm 2021-2024
7. Relaterade lagar, förordningar, strategier och mål
8. Sändlista remissinstanser avfallsplan 2025-2030

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Victoria Callenmark, Stadsdelsdirektör	2024-04-10
Jonas Eliasson, Avdelningschef	2024-04-10